

SVERRE RIISNÆS

Gal mann til rett tid

Oslo (NTB: Ivar Johansen): Av de statsråder som satt i Quislings regjering under krigen, var justisminister Sverre Riisnæs den som sikrest ville bli dømt til døden. Han var regjeringens mest ytterliggående tyskvenn og den statsråd som sto for de

mest rabiante handlingene. De færreste ville ha trodd at Riisnæs ville overleve rettsoppgjørets og til med leve lengst av alle nazistatsrådene, sa historikeren Hans Fredrik Dahl ved presentasjonen av Nils Johan Ringdals bok torsdag.

Ringdal har kalt sin bok «Gal mann til rett tid» og skildrer Riisnæs' eventyrlige liv fra han vokste opp som lensmannsønn i Vik i Sogn med sterke tyske og «germanske sympatier», til han i meget ung alder som statsadvokat førte en rekke store og politisk betonte saker, blant annet mot de tiltalte etter Menstad-slaget og mot unge NS-menn som hadde gjort innbrudd hos Leo Trotskij, og videre til han ble utpekt som justisminister i den tysk-oppnevnte «kommissariske regjering» i september 1940. Den kanskje mest interessante del av Ringdals «psykobiografi» er

hans beskrivelse av den fantastiske historien om hvordan Riisnæs klarte å unndra seg og overleve det rettsoppgjøret alle andre ledende nazister måtte gjennomgå.

Riisnæs havnet på Reitgjerdet som sinnssyk i 1947. Det er delte meninger om han virkelig var sinnssyk eller om han bare simulerte gal. Ringdal heller til den oppfatning at han spilte sinnssyk, noe han hadde gode forutsetninger for å kunne gjennomføre. Han forsto å utnytte rettssalen som teater, både fordi han av natur var teatralisk og fordi han hadde erfaring fra sin

praksis som statsadvokat og dessuten hadde god innsikt i rettspsykiatri. Han lurte noen, men ikke alle. Først og fremst var det systemet han lurte, hevder Ringdal.

Dessuten profiterte han på at flere av landets fremste psykiatere hadde personlig interesse av å holde på ham. Stor-nazister var særlig interessante objekter for psykiatere på det tidspunkt. Når de ikke fikk observere Quisling, og Ham-sun ikke var villig, var Riisnæs det beste kasus.

FRYKTET HEVN

Riisnæs var ikke medlem av NS for krigen. Han var en tid medlem av Arbeiderpartiet, men meldte seg ut i 1921 etter påtrykk fra sin far og sin kone som begge var sterkt anti-kommunistiske. Selv plasserte han seg dengang «til venstre for Venstre». Hans aktorat mot NS-folkene som hadde gjort innbrudd

hos Trotskij, brakte ham i motsetningsforhold til NS. Hans engasjement i Trotskij-saken var så sterkt at han fryktet hevn fra de norske nazistene. Angsten for hva de kunne gjøre med ham, drev ham over over på tysk side og inn i Terbovens «kommissariske regjering» høsten 1940. Ringdal forklarer den-

Sverre Riisnæs og Jonas Lie var begge nært knyttet til det tyske SS. Her kommer de hjem etter en tid å ha tjenestegjort i SS Regiment Nordland på østfronten.

Foto: NTB-ARKIV.

ne holdningen slik: «Sverre Riisnæs satte livet igjennom det å overleve og tekkes dem som i øyeblikket satt i maktposisjon over alle andre menneskelige verdier.»

Hans Fredrik Dahl karakteriserer Riisnæs som en spiller. Hans psykiske struktur var slik at han grep sjansen når den bød seg, men han visste også når han skulle trek-

ke seg. Typisk for ham var, da han gikk med i den «kommissariske regjeringen» i 1940, å satse på det berymkede SS, på den mest ytterliggående, pan-europeiske og rasemesig mest ekstreme del av den tyske okkupasjonsmakt.

Nils Johan Ringdals bok gir innsikt i et eventyrlig liv og en helt utrolig livsskjebne.

107626